

ENERGISTYRELSEN
Carsten Niebuhrs Gade 43
1577 København V

8. april 2021

JOURNALNUMMER
01.00.00-K04-1-16

Hørings svar til teknisk myndighedshøring, Aflandshage Vindmøllepark

Stevns Kommune har læst miljøkonsekvensrapporten med interesse, og selvom vi stadig anerkender Københavns Kommunes ønske om at gøre København til CO₂-neutral hovedstad, føler vi os nødsaget til at påpege vores bekymringer i forhold til flere af konklusionerne, samt det vi opfatter som fejl og mangler i Miljøkonsekvensrapporten.

Miljøkonsekvensrapporten vurderer, at Aflandshage Vindmølleparks visuelle påvirkning af Stevns' kystlandskab vil være væsentlig. Det er stærkt bekymrende for Stevns Kommune, da vindmøllernes skala i forhold til Stevns Klint samt den visuelle forstyrrelse af landskabet vil få stor betydning for oplevelsen af Stevns Klint og dermed også betydning for den landskabelige og rekreative oplevelse, herunder oplevelsen af UNESCO verdensarven.

Energistyrelsen har konkluderet, at det ikke er relevant at miljøvurdere påvirkningen af UNESCO verdensarven ved Stevns Klint. Stevns Kommune er uenig i denne konklusion og beder om at vindmølleparkens effekt på verdensarven vurderes i miljøkonsekvensundersøgelsen efter IUCN's anvisninger.

Stevns Kommune finder det desuden bekymrende, at vurderingen af konsekvenser for flagermus og fugle er udført på et meget begrænset grundlag i forhold til projektets størrelse. For så stort et projekt bør der udføres en egentlig undersøgelse af påvirkning af Bilag IV-arter. Derudover er Stevns Kommune uenig i en del af rapportens konklusioner om påvirkningen af trækfugle -i særdeleshed af rovfugle.

Visuel, rekreativ og formidlingsmæssig betydning

Af de geografiske lokaliteter, som i miljøkonsekvensrapporten er valgt ud til en nærmere undersøgelse af, hvordan den visuelle indvirkning af en vindmøllepark vil påvirke et område, er Stevns Klint den lokalitet, som vil udsættes for den største negative påvirkning. Dette gælder især for den nordligste 2/3 af klinten fra Højerup og frem til Bøgeskoven. Det er særligt bekymrende, idet områdets karakter og særkende er defineret ved højden og udsigten over Østersøen - udover klintens unikke lagserie, som har givet anledning til optagelsen på UNESCO's verdensarvsliste i 2014.

Vindmøllernes skala i forhold til Stevns Klint samt den visuelle forstyrrelse af landskabet har stor betydning for oplevelsen af Stevns Klint og dermed også betydning for den landskabelige og rekreative oplevelse, herunder oplevelsen af UNESCO verdensarv.

Væsentlig visuel påvirkning

Miljøkonsekvensrapporten konkluderer, at Aflandshage Vindmølleparks visuelle påvirkning af Stevns kystlandskab vurderes at være væsentlig på baggrund af vindmølleparkens høje synlighed i et unikt kystlandskab med høj landskabsværdi. Stevns Klint vurderes til at have en høj landskabelige værdi, vindmølleparkens intensitet og synlighed er høj, og sårbarheden overfor vindmølleparken er stor.

På baggrund af denne konklusion undrer Stevns Kommune sig over, at der ikke er foreslået nogle afværgeforanstaltninger eller arbejdet med alternativer, som reelt kan formindske den væsentlig påvirkning. Det kunne være at placere vindmøllerne længere væk eller arbejde med et andet opstillingsmønster.

Udstrækningen af vindmøllefeltet er både bredt og dybt, hvilket har betydning for synlighedsfaktoren. Det brede vindmøllefelt fylder hele synsfeltet, og dybden på feltet vil forstærke synligheden, da møllerne står bag hinanden. Hvis vindmølleparken ender med at blive etableret på denne placering, ønsker Stevns Kommune, at der arbejdes med opstillingsmønstre, som kan mindske påvirkningen.

Lovgivningsmæssig beskyttelse

Stevns Klint er omfattet af en naturfredning, hvorfor vindmølleparken burde være vurderet i forhold til denne¹. Projektet bør derfor sendes i høring hos fredningsmyndigheden Fredningsnævnet for Østsjælland. Stevns Klint Trampesti, der løber langs klintekanten, er omfattet af fredningen, hvor der er lagt særlig vægt på nærheden til klintekanten med udsyn og udsigter som væsentlige værdier. Disse værdier vil forringes kraftigt ved placering af en så omfattende vindmøllepark. Desuden er der i forvejen vindmølleparkerne Kriegers Flak mod syd og Lillgrund, som fylder i synsfeltet, og som sammen med en eventuel ny og stor vindmøllepark

¹ https://mfkn.naevneneshus.dk/media/documents/Afg%C3%B8relse_-_18-05549.pdf

oplevelsesmæssigt vil forstærke hinanden negativt (negativ kumulativ effekt) og trække ned i området rekreative værdi. Den rekreative værdi er for en meget stor del netop knyttet op på den frie udsigt og de lange kig over havet og fremgår af formålsparagraffen i fredningen af Stevns Klint².

Stevns Kommune savner i miljøkonsekvensrapporten desuden en vurdering af, hvordan man vurderer møllernes påvirkning af kystlandskabet i forhold til Kystnærhedszonen og Strandbeskyttelseslinjen, som det påvirkede område ligger indenfor. Det væsentligste formål med Kystnærhedszonen er at sikre en stærk beskyttelse af de åbne og i særdeleshed de uberørte kystlandskaber med de dertil knyttede naturmæssige værdier og oplevelsesmuligheder for befolkningen. Formålet med strandbeskyttelseslinjen er at bevare de danske kystområder så uberørte som muligt og at sikre de store natur- og landskabsværdier, der er knyttet til kystzonen.

UNESCO verdensarv

Energistyrelsen har i afgrænsningsrapporten til miljøkonsekvensundersøgelsen konkluderet, at det ikke er relevant at miljøvurdere påvirkningen af UNESCO verdensarven ved Stevns Klint. Stevns Kommune er uenig i denne konklusion.

UNESCO's liste over verdensarv rummer verdens mest exceptionelle steder, der er optaget, fordi de har betydning for nuværende og kommende generationer af hele menneskeheden. Optagelse af en lokalitet på UNESCO's liste over verdensarv sker på baggrund af lokalitetens "enestående universelle værdi". Udsigten til og fra klinten er en væsentlig del af Stevns Klints enestående universelle værdi og dermed også dens optagelse på verdensarvslisten.

Af IUCN's vejledning til udarbejdelse af miljøvurdering af steder optaget på verdensarvslisten fremgår det, at en miljøvurdering af et forslag skal sikre, at forslaget mulige effekt på stedets "enestående universelle værdi" er fuldt taget i betragtning med det formål at beskytte disse exceptionelle steder for kommende generationer jf. verdensarvskonventionen. Det fremhæves, at vurderingen også skal tage hensyn til verdensarvsstedets forbindelse til det omkringliggende landskab.

Stevns Kommune beder derfor Energistyrelsen om, gennem Slots- og Kulturstyrelsen, at sikre sig at UNESCO er opmærksom på projektet. Desuden ønsker Stevns Kommune, at vindmølleparkens effekt på verdensarven inddrages i miljøkonsekvensundersøgelsen. Vi henviser desuden til bilag 1: Note og anbefaling Verdensarv Stevns.

---

² Af fredningens formålsparagraf §1 stk. 6 fremgår: Fredningens formål: "At sikre og forbedre de rekreative værdier – herunder oplevelser, der er knyttet til klinten, naturen, verdensarven samt udsigten over havet".

Oplevelse af landskab, kulturarv og rekreative værdier

Påvirkningen af befolkningens oplevelse af rekreative værdier på land er i VVM-rapporten vurderet ud fra den visuelle påvirkning fra vindmølleparken, idet der vurderes, at der ikke er andre påvirkninger af rekreativ anvendelse på land. Befolkningens oplevelse af kyst- og kulturlandskabet, naturværdier og herlighedsværdier i området samt de rekreative værdier i landskabet kan påvirkes af den ændrede visuelle påvirkning som Aflandshage Vindmøllepark medfører. I miljøkonsekvensrapporten vurderes der ikke at være en direkte sundhedsmæssig påvirkning som følge af virkningen på de visuelle forhold. Selvom dele af befolkningen i området vil kunne føle sig generet af de ændrede visuelle forhold, vil der ikke være risiko for en påvirkning af menneskers sundhed, idet der alene er tale om en visuel påvirkning fra vindmølleparken.

Stevns Kommune er uenig i rapportens konklusion om, at vindmøllerne dermed ikke påvirker befolkningens oplevelse af rekreative værdier.

Analysevirksomheden Epinion foretog i 2018 og 2019 publikumsanalyser af besøgende på Stevns Klint, hvoraf det fremgik, at: "Det er i høj grad på grund af naturen, at mange har en positiv oplevelse ved Stevns Klint. Det er særligt udsigten, den skiftende natur, roen og vandet der nævnes. Stevns Klint er et smukt sted med tid til fordybelse."

Afledte effekter på turisme

I miljøkonsekvensrapporten vurderes den visuelle påvirkning fra Aflandshage Vindmøllepark ikke at være af stor betydning for turismen på Stevns. Det vurderes, at turismens omfang i området ikke skyldes kystlandskabet eller strandene. Det vurderes derimod, at de attraktioner, som København og Malmø samt de øvrige større byer repræsenterer, vil være bestemmende for turismens omfang. Tilsvarende vurderes det, at den turisme, der er ved Stevns Klint, i høj grad skyldes selve attraktionerne tilknyttet Stevns Klint. Det vurderes således ikke sandsynligt i miljøkonsekvensrapporten, at turister vil fravælge området ved Stevns Klint, Højrup Kirke og Stevns Fyr efter opførelse af vindmølleparken.

Stevns Kommune er uenig i disse konklusioner og vurderer det derimod meget sandsynligt, at turismen vil blive påvirket af vindmøllerne. De turister, der besøger området, kommer på grund af det forholdsvis "uberørte" landskab, vandreturen på trampestien med den gode udsigt, cykelturen gennem det forholdsvis intakte indre kystlandskab med de åbne vider og muligheden for at opleve stjernehimmelen i nattemørket. Udsigten over havet og gåturen på Trampestien langs Klinten er i sig selv et udflugtsmål og en attraktion. Stevns kommune vurderer, at de fler- og endagsturister, der kommer for at nyde stilheden, det uberørte landskab og horisonten, enten helt vil fravælge Stevns Klint eller blive der i kortere tid.

Formidlingen af Den Kolde Krig fra flere lokaliteter langs Stevns Klint er tæt forbundet med overvågningen af og udsynet over Østersøen, hvor endnu en vindmøllepark i synsfeltet vil reducere muligheden for autentisk formidling og de besøgendes forståelse for en vigtig del af vores fælles historie. Østsjællands Museum bør derfor høres, idet museet har ansvar for formidlingen af Nyere Tids Kulturhistorie og den geologiske verdensarv.

Visualiseringer

En stor del af strækningen langs Stevns Klint er åben med sparsom beplantning og bebyggelse. Der er ofte udsyn ud over havet og en ubrudt horisont. Visualiseringerne i miljøkonsekvensrapporten giver et bud på hvordan vindmøllerne opleves helt ude fra kanten af klinten, men ikke hvordan de opleves fra den nære del af kystlandskabet på toppen af klinten. Visualiseringerne i miljøkonsekvensrapporten er desuden statiske, og den visuelle påvirkning vurderes ikke i forhold til, at vindmøllernes rotor bevæger sig. Da bevægelse er mere synlig for øjet, vil den visuelle påvirkning reelt være større, end visualiseringerne viser. Typen af mølle vil derfor også få stor betydning for påvirkningen.

Kumulative effekter

Der er taget højde for den kumulative virkning, når de forskellige vindmøllefelter kan ses samtidig. Stevns Kommune savner en vurdering af, hvordan de kumulative virkninger vil være på selve oplevelsen af Stevns Klint, når der kan ses vindmøller flere steder fra klinten (Lillgrund, Aflandshage og Kriegers Flak)

Lysafmærkning

Miljøkonsekvensrapporten konkluderer, at Aflandshage Vindmøllepark set fra Stevns, Amager og Falsterbo vil optræde meget tydeligt i udsigterne fra kysten ud over den store, mørke vandflade, hvor især lyssætningen vil tilføre en betydelig visuel kompleksitet til landskabets ellers meget enkle udtryk. Inden for nærzonen vil dele af vindmølleparken stå så tæt på kysten, at det både vil være de røde og gule lys, der er synlige på vandfladen, ligesom vindmøllerne i sig selv også ofte vil være synlige. Denne kompleksitet vil bryde det enkle udtryk, der i dag præger oplevelsen af kystlandskabet. Karakteren af den visuelle påvirkning fra Aflandshage Vindmøllepark i mørke vil have en anden karakter end i dagtimerne, men omfanget vurderes at være det samme.

Langs Stevns Klint er der i dag ingen lysforurening, og nattehimmelen er en stor kvalitet ved området. Idet møllerne bliver udstyret med blinkende lys, vil en park af denne størrelse bevirke til en betragtelig øget lysmængde om natten. En yderligere oplysning af nattehimmelen forringer muligheden for at opleve et totalt mørke over havet. Stevns Kommune vurderer derfor at vindmølleprojektet vil udgøre en meget

væsentlig påvirkning og ændre oplevelsen af kystlandskabet om aftenen og natten betydeligt.

Erfaringer både fra Danmark og udlandet viser, at rødt blinkende lys er meget generende og et stort problem i forhold til de omkringliggende beboelser. Dette problem er ikke beskrevet i rapporten. Og selvom det vil udgøre en væsentlig påvirkning, er der heller ikke beskrevet mulige afværgeforanstaltninger. Dersom vindmølleparken ender med at blive realiseret ud for Stevns Klint, opfordrer Stevns Kommune til, at belysningen på vindmøllerne bliver styret således, at de kun lyser, når der er fly i nærheden.

Påvirkningen af fugle, flagermus og marine pattedyr

Fugletræk

Stevns Kommune finder, at miljøkonsekvensrapportens del om fugle desværre er baseret på et spinkelt og mangelfuldt datamateriale og generelt har misforstået fugletrækket på Stevns.

Vind har en afgørende betydning både for vindmøller og trækfugle, og det er derfor problematisk, at denne ikke er beskrevet korrekt. Det er faktisk forkert, at rovfugle kun trækker ind i svage- og sydvestlige vinde. Rovfugle ved Stevns trækker ind i alle vindretninger og i de fleste vindstyrker. De største trækdage foregår på dage med frisk medvind eller svag modvind.

Ved nordvestenvind kan man opleve ca. 2.000 rovfugle flyve ind ved Højerup-området, men kun op til 5 rovfugle omkring Bøgeskoven. Hvis vinden derimod er i sydøst, kan billedet sagtens være omvendt. I rapporten beskrives det, at fugletrækket ved Falsterbo trækker mod sydvest, men fugletrækket er vindpåvirkeligt, dvs. at fugletrækket, der trækker ud ved Falsterbo i en frisk sydøstenvind, vil have en nordlig afdrift og komme ind ved Bøgeskoven Havn eller nord for.

Stevns kommunen mener desuden, at det er en fejl, at der i rapporten kun fokuseres udelukkende på arter på udpegningsgrund på fuglebeskyttelsesområder, der ligger i nærområderne. Alle trækfuglene og i særdeleshed alle rovfuglene, der kommer igennem Stevns, kommer fra hele Nordeuropa. For alle disse arter bør der være udregnet kollisionsrisiko. Der bør desuden forventes en større risiko ved fx tåge eller om natten.

Miljøkonsekvensrapportens vurderinger omkring antal fugle, der forventes at kolliderer med vindmøller, er generelt misvisende, og da man placerer vindmøllerne i Nordeuropas største træk-korridorer, bør man formode, at det vil være langt flere fugle som bliver slået ihjel. Trækket fra hele det nordlige Skandinavien ledes ned mod Falsterbo om efteråret hvor mere end 500 millioner fugle trækker ud fra Falsterbohalvøen i Sverige. Rapporten får det derimod til at lyde som om, at fugle trækker over en bred front. Virkeligheden er, at fuglene følger en snæver

”highway”, primært fordi de er angste for at trække over havet. Derfor kan man anske Falsterbohalvøen som en tragt, hvor trækket presses ned og ledes den korteste vej over havet over mod Stevns.

Stevns Kommune stiller sig slutlig kritiske over for observationsmetoden. Der er ikke redegjort for, hvornår observationerne er fundet sted, og vi kan være bekymret for, om alle arternes trækperioder er observeret og under alle vind- og vejrforhold. Fugletrækket kan være meget skiftende år for år og sammenholdt med følsomheden over for vejrforholdene, finder Stevns Kommune, at konklusionerne baseres på et videnskabeligt mangelfuldt datagrundlag.

Flagermus

Vurderingen af konsekvenserne for flagermus sker i miljøkonsekvensrapporten udelukkende ud fra et litteraturstudie, selvom der på baggrund af eksisterende litteratur ikke er ”*egentlige beskrivelser af bestandstørrelser og bestandsudvikling for de danske og svenske flagermus*”.

Miljøkonsekvensrapporten konkluderer, at det kun er almindelige flagermusarter med gunstig bevaringsstatus, der bliver påvirket af vindmøllerne. Det passer dog kun, hvis der kigges på meget stor skala. Nordflagermus og sydflagermus er måske almindelige i henholdsvis Sverige og Danmark, men de er til gengæld sjældne i den omvendte rækkefølge. Nordflagermus er meget sjælden i Danmark og afhængig af indvandring fra Sverige.

Stevns Kommune har i 2020 fået foretaget en flagermus-registrering ved kommunens sydøstkyst, hvor der blev registreret nordflagermus. Dertil er den sjældne damflagermus blevet registreret i den nordlige del af Stevns Kommune i 2014. Damflagermusen jager ud over havet, og registreringen er omtalt i en rapport om flagermus på Stevns³, som er angivet som litteraturkilde i miljøkonsekvensrapporten. I miljøkonsekvensrapporten står der desuden at ”*det ikke kan afvises, at der passerer relativt store trækforekomster forbi Aflandshage Vindmøllepark*”. Ifølge Aarhus Universitet (DCE)’s rapport ”Vindmøller på § 3-beskyttede naturarealer. Potentielle konsekvenser for biodiversitet, fugle og flagermus” er flagermus’ bestandsstatus meget følsom overfor øget dødelighed f.eks. som følge af vindmølle-kollisioner. De anbefaler at opstillingen af vindmøller helt undgås i vigtige trækruter. På baggrund af ovenstående finder Stevns Kommune det betænkeligt, at der ikke er udført en eneste flagermusundersøgelse til et projekt af denne størrelse. Det fører også til, at det er problematisk, at den økologiske funktionalitet vurderes ud fra en populationsstørrelse som ”den svenske og danske bestand”. Beskyttelsen af bilag IV-arter vil blive meget svag, hvis effekterne af drab på individer kun vurderes i forhold til deres nationale bestande – alternativt til bestande i et naboland.

³ Johansen, 2016. *Flagermus i Stevns Kommune 2012-2014*. SeNatur.

Havpattedyr

Da Østersøpopulationen af marsvin er kritisk truet, skal anlægsarbejdet foretages når der er mindst sandsynlighed for at individer fra populationen påvirkes.

Østersømarsvinene opholder sig i Svensk farvand om sommeren i forbindelse med ynglesæsonen (maj-oktober) og søger først ind i danske farvande om efteråret, vinteren og tidligt forår. Det er derfor Stevns Kommunes anbefaling, at et eventuelt anlægsarbejde sker i sommerperioden.

Der skal sørges for, at fundamenterne til Aflandshageprojektet ikke nedrammes samtidig med fundamenter til lignende projekter, og især til vindmølleprojektet ved Nordre Flint. I rapporten for havpattedyr peges der på, at dette vil kunne give en kraftig negativ kumulativ effekt og potentielt afskære dyr i Østersøen fra at sprede sig i anlægsperioden.

Stevns kommune ser positivt på, at der er taget hensyn til boblegardiner, eller lignende for at reducere støjen og "Soft start" ved nedramning, i forbindelse med eventuelt anlægsarbejde.

I vurderingen af den kumulative effekt på havpattedyrene er der ikke taget stilling til den sandsugning, der finder sted i Køge Bugt, og som ønskes udvidet i Fællesområdet 548-BA Juelsgrund, som ligger relativt tæt på placeringen af aflandshageprojektet. Det må forventes, at fødegrundlaget er relativt dårligt i området, hvor der foretages sandsugning, og at dette sammen med den pågående larm i området vil have en negativ effekt på dyr, der eventuelt flygter ind i området når et eventuelt anlægsarbejde starter.

Kort høringsfrist

Stevns Kommune ønsker desuden at påpege, at en høringsperiode på under 4 uger, hvor påskeferien indgår, er meget kort set i forhold til det meget omfattende høringsmateriale. Dertil er kommunen en politisk styret organisation, hvor hørings svar af denne type skal behandles politisk.

Venlig hilsen

Anette Mortensen
Borgmester
56 57 50 10
AnetMort@stevns.dk